

# De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) als kader voor burgerparticipatie

Versie 6 mei 2019

## 1 INLEIDING

In september 2015 keurden alle 193 lidstaten van de Verenigde Naties, waaronder ook België, de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling goed. Deze agenda omvat 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (sustainable development goals of SDG's). De bedoeling is om tegen 2030 wereldwijd een duurzame ontwikkeling te realiseren, waarbinnen op een evenwaardige manier aandacht is voor:

- ▶ Mensen
- ▶ Planeet
- ▶ Welvaart
- ▶ Vrede
- ▶ Partnerschap

Binnen deze vijf pijlers zijn 17 doelstellingen geformuleerd (zie onderstaande figuur) en verder doorvertaald in 169 subdoelstellingen. Deze Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling is universeel en richt zich tot elke actor wereldwijd – overheden, bedrijven, onderwijsinstellingen, verenigingen en individuele burgers – om samen, via partnerschappen, deze doelstellingen te realiseren. Het is bovendien een inclusieve agenda; we mogen niemand achterlaten en moeten de meest kwetsbare groepen in de samenleving bereiken.



De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) zet samen met de lokale besturen in op de vertaling van Agenda 2030 op het lokale niveau. Hiertoe biedt VVSG promotiemateriaal en tools aan en verspreid ze gemeentelijke praktijkvoorbeelden. In 2017 startte VVSG een **piloottraject** waarin ze samen met een testgroep van 20 lokale besturen nagaat hoe de SDG-agenda geïntegreerd kan worden in het **gemeentelijk beleid** en in de lokale meerjarenplannen. Alle tools en aanbevelingen die voortkomen uit dit traject worden ter beschikking gesteld op de [SDG-website van VVSG](#).

In januari 2018 werd een [inspiratienota](#) gefinaliseerd over de integratie van de SDG's in de lokale **omgevingsanalyse** (en de administratieve beleidsnota's/memoranda), geïllustreerd met concrete voorbeelden uit de pilootgemeenten.

Een volgende stap is de **nieuwe meerjarenplanning**. Ook hierin kunnen de SDG's een belangrijke plaats krijgen, onder meer via input voor acties en projecten uit burgerparticipatietrajecten. Door de **SDG's als kader te gebruiken bij participatie-initiatieven** sensibiliseer je de burgers over het belang van deze internationale langetermijnagenda en spreek je tegelijkertijd de expertise van je inwoners aan om samen oplossingen te zoeken voor de complexe uitdagingen die de Agenda 2030 wil aanpakken. Een inclusieve burgerparticipatie, die erover waakt dat iedere inwoner erbij hoort en gehoord wordt, geeft trouwens uiting aan de basiswaarde van de SDG's: 'Leave no one behind'.

## 2 VIER VORMEN VAN BURGERPARTICIPATIE

Lokale besturen kunnen op vier manieren omgaan met burgerparticipatie.<sup>1</sup> We geven tips over hoe je de SDG's kan meenemen in elk van deze vier pistes.

1. Het lokaal bestuur kan burgerinitiatieven **faciliteren**, zoals de Zorg Samen Straten in [Antwerpen](#), openlucht ontmoetingsruimte GRNS in [Grimbergen](#), een online buurtnetwerk hoplr in [Bornem](#), digitaal participatieplatform Citizenlab in [Hasselt](#), de warme tuinen in [Brecht](#), de zwerfvuilactie 'op vijf minuten proper' in [Beersel](#), tijdelijke herbesteding de kruifabriek in [Vilvoorde](#)...
  - ⇒ Neem de SDG's op als kader in de partnerschapsovereenkomsten met de betreffende burgerinitiatieven. Spreek met je partners af dat actieplannen geen negatieve impact mogen hebben op de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Doe eventueel samen met hen de [SDG-cirkeloefening](#) om te bepalen op welke manier hun activiteit verduurzaamd kan worden. Spoor je partners aan om in hun communicatie steeds de link te leggen met de SDG's, zowel visueel als inhoudelijk.
2. Het lokaal bestuur kan het middenveld **ondersteunen** door subsidies te verlenen aan verenigingen, projecten, buurtfeesten, enzovoort, zoals subsidiereglement 'wijk in actie'

---

<sup>1</sup> Bron: inspiratiefiche 'Hoe maakt u lokaal beleid tot een zaak van iedereen' op <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/participatie>.

in [Roeselare](#), subsidiereglement 'netheidscharter' in [Gent](#), subsidiereglement voor feesten, projecten en activiteiten in [Aalter](#)...

⇒ Neem de SDG's op in je subsidiereglementen. Onder meer [Aalst](#), [Koksijde](#), [Geel](#) en [Kortrijk](#) doen dat al voor subsidies rond internationale samenwerking. Organisaties moeten in hun aanvraag aantonen dat hun project bijdraagt aan de SDG's. De SDG's kunnen natuurlijk ook perfect opgenomen worden in andere gemeentelijke subsidiereglementen, zoals voor jeugd, cultuur, sport en openbare ruimte.

3. Het lokaal bestuur kan participatie **reguleren** door een wetgevend kader op te stellen en reglementen te ontwikkelen over voorstellen van burgers, verzoekschriften, klachtenbehandeling, enzovoort, met voorbeelden in [Bonheiden](#), [Mechelen](#), [Ham](#),...

⇒ Neem de SDG's in overweging bij het beoordelen van burgervoorstellen, verzoekschriften, enzovoort. Onderwerp bijvoorbeeld elk voorstel aan een 'SDG-check', met behulp van de [cirkeloefening](#) of bestaande lokale (meestal sectorale) checks zoals een armoedetoets, een duurzaamheidstoets, een toegankelijkheidstoets, enzovoort.

4. Het lokaal bestuur kan burgerbetrokkenheid **initiëren** zoals het participatiecharter in [Kortrijk](#), de dorps- en wijkraden in [Geraardsbergen](#), de tien van [Tienen](#), participatiePeer in [Peer](#), de participatie-app in [Kortemark](#), de burgerbegroting in [Antwerpen](#) of het burgerkabinet in [Gent](#)...

⇒ Burgers kunnen in de verschillende fasen van de planningscyclus aan het lokale beleid participeren. Onder planningscyclus verstaan we de beleidsvoorbereiding (agendavorming, omgevingsanalyse), besluitvorming (missie en visie formuleren, strategische keuzes maken), planning (actieplannen opstellen), beleidsuitvoering (actieplannen uitvoeren) en (tussentijdse) beleidsevaluatie. **Participatie aan de beleidscyclus kan gebeuren tijdens de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en/of -evaluatie.** De besluitvorming is –vooralsnog– een exclusieve aangelegenheid voor de democratisch verkozen mandatarissen en de administratie<sup>2</sup>.

Afhankelijk van de beleidsfase zijn verschillende participatiemethodieken geschikt, en kunnen de SDG's op verschillende manieren ingang vinden in de participatiemomenten.

#### **BELEIDSVOORBEREIDING**

In de planningsfase kan je de noden en wensen van de burgers in kaart brengen tijdens [wijkbabbels](#), [enquêtes](#), [bewonersplatforms](#), [praatcafés](#), enzoverder. In

---

<sup>2</sup> Bron: <https://www.vvsg.be/Organisatieontwikkeling/Participatie/Begrippenkader%20Participatie.pdf>

VVSG's [methodiekendatabank](#)<sup>3</sup> kan je een 45-tal participatiemethodieken filteren op 'beleidsfase'. 40 van de 45 methodieken zijn bruikbaar in de beleidsvoorbereidende- of planningsfase.

⇒ Participatiemomenten in deze fase van de beleidscyclus lenen zich ertoe om de **SDG's als structurerend kader** te gebruiken, waarbij de 17 doelstellingen of de 5 P's overzicht brengen in gespreksthema's, beleidsvoorstellen, sprekers, enzovoort. We illustreren met drie voorbeelden:

### **DE RONDE VAN HARELBEKE**



*In het voorjaar van 2019 organiseert de stad Harelbeke zes overlegavonden op zes verschillende locaties, om de mening van de inwoners over verschillende thema's te horen. De zes avonden zijn thematisch geordend en telkens gekoppeld aan enkele SDG's (zowel inhoudelijk als visueel). Er komt een spreker aan het woord, waarna er een debat met inbreng van het publiek volgt. Vooraf, tijdens de pauze en achteraf kunnen inwoners hun voorstellen en ideeën kwijt via verschillende methodieken. Adviesbureau [Route 2030](#) geeft aan het begin van elke avond een korte toelichting over de SDG's. Burgers kunnen ook online hun voorstellen achterlaten via de website [www.wapeisje.be](http://www.wapeisje.be).*

### **SDG-WORLDCAFÉ (methodiek van de Provincie Antwerpen)<sup>4</sup>**

*De provincie Antwerpen biedt een methodiek aan voor lokale besturen die de burgers willen sensibiliseren omtrent de SDG's tijdens participatiemomenten in de planningsfase van de beleidscyclus. Het SDG-worldcafé is een doorschuifstelsel met 4 praatafels. Per tafel worden één of twee van de 5 P's behandeld. Elke tafel wordt begeleid door een facilitator die een korte intro geeft omtrent de betrokken SDG's en die de mensen uitnodigt om 4 vragen te beantwoorden:*

- *Wat werkt? Wat gebeurt reeds in onze gemeente omtrent deze SDG's?*
- *Waar dromen we van voor de toekomst?*
- *Formuleer concrete acties die de gemeente kan nemen?*
- *Wat kan je zelf doen?*

<sup>3</sup> Begin april 2019 lanceerde de VVSG haar nieuwe kennisnetwerk. De participatiemethodiekendatabank kon tot op heden nog niet overgezet worden naar deze nieuwe website. Zodra de overzet in orde is, zullen de correcte linken in deze nota gevoegd worden. In tussentijd kan je alle vernoemde methodieken wel terugvinden in de 'set van 45 methodieken' onderaan de pagina: <https://www.vvsg.be/bestuur/politiek-bestuur/participatie>.

<sup>4</sup> De provincie begeleidt gemeenten ook individueel of via een lerend traject met minimum drie gemeenten. Voor verdere info en begeleiding op maat: contacteer [liesbeth.andries@provincieantwerpen.be](mailto:liesbeth.andries@provincieantwerpen.be).

### **BURGEMEESTER VOOR 1 DAG- APP**

*Diksmuide organiseerde in 2017 gesprekstafels met geïnteresseerde burgers over de belangrijkste maatschappelijke thema's in de stad: mobiliteit, deelgemeenten, groen en milieu, welzijn, stadsontwikkeling en economie. Op basis van de resultaten van deze burgerpeiling liet Diksmuide de 'Burgemeester voor 1 dag-app' ontwikkelen. Met deze [app](#) kunnen de Diksmuidelingen projecten uitkiezen die zij het belangrijkste vinden, rekening houdend met de financiële ruimte. Bij alle projecten wordt telkens de link gemaakt met de SDGs waar ze aan bijdragen. De resultaten werden door de administratie geanalyseerd in het najaar van 2018.*

### **BELEIDSUITVOERING**

Tijdens de uitvoeringsfase kunnen burgers mee nadenken over de concrete invulling van bepaalde actieplannen en projecten, tijdens bijvoorbeeld [ontwerpateliers](#), [proefinrichtingen](#), [verbetergroepen](#), enzovoort. Voor meer methodieken verwijzen we opnieuw naar de [methodiekendatabank](#) van de VVSG.

⇒ Participatiemomenten in deze fase van de beleidscyclus zijn tastbaar en diepgaand. Ze vormen daarom het uitgelezen moment om samen met de participerende burgers een **SDG-check** uit te voeren op alle concrete voorstellen die op tafel komen. Bekijk voor elke voorgestelde actie aan welke SDG(s) ze bijdraagt en aan welke niet. Bedenk of de actie nog verduurzaamd kan worden: Zijn er SDG's waarop we alsnog kunnen inzetten? Zijn er bestaande SDG-linken die we nog kunnen verdiepen of waarbij we partners kunnen betrekken? Je kan deze denkoefening visueel aantrekkelijker maken door gebruik te maken van onze [cirkeloefening](#): Plaats elke voorgestelde actie in het midden van het spelbord en toets af aan elk van de 17 doelstellingen<sup>5</sup>.

⇒ Geef een duidelijk kader mee tijdens participatiemomenten in de beleidsuitvoeringsfase: Welke middelen zijn beschikbaar? Welke timing is haalbaar? Heldere communicatie zorgt voor realistische verwachtingen van de participerende burger.

### **BELEIDSEVALUATIE**

Tot slot kunnen burgers ook actief betrokken worden bij het evalueren en eventueel bijsturen van het lokale beleid. Denk daarbij aan [interviews](#), [focusgroepen](#), [consensusconferenties](#) en verschillende andere [participatiemethodieken](#).

⇒ Ook in deze fase kan de **SDG-check** een plaats hebben in het participatiemoment: Plaats bestaande of uitgevoerde beleidsacties in het

---

<sup>5</sup> Je kan de aftoetsing even goed maken aan de 5 pijlers of aan een aantal prioritaire SDG's die het bestuur op voorhand bepaald heeft.

midden van de [SDG-cirke](#) en ga na op welke van de 17 doelstellingen er nog vooruitgang geboekt kan of moet worden.

⇒ In een meer laagdrempelige aanpak kan je ervoor kiezen om het bestaande beleid te **labelen met SDG's**: Link alle actieplannen en projecten visueel aan de betrokken SDG's. Dit heeft een sensibiliserend effect, én biedt mogelijkheden op het vlak van samenwerkingen: Actieplannen of projecten die aan dezelfde SDG's bijdragen kunnen samensmelten of kunnen door verschillende diensten / partners samen opgenomen worden.

### 3 MEER WETEN?

#### OVER BURGERPARTICIPATIE

Lees zeker de [handleiding](#) van VVSG vooraleer je een burgerparticipatietraject opstart. De handleiding stuurt je in het opzetten van je beleidsparticipatie en helpt je een methodiek te kiezen die aansluit bij jouw lokale situatie. In het document vind je een afwegingskader en een te doorlopen voortraject. Het voortraject is nodig om de kwaliteit van je beleidsparticipatie te kunnen waarborgen (Welke interne kennis over beleidsparticipatie is er al binnen je bestuur? Wie is verantwoordelijk voor het organiseren van de beleidsparticipatie? Wie coördineert de verschillende beleidsparticipatiemomenten? Wie zorgt voor de verwerking van de resultaten? Enzovoort). Het afwegingskader is een concreet invulformulier dat polst naar o.a. de wenselijkheid, mogelijkheid, timing en doelgroepen van je burgerbevraging. Het formulier is zo opgevat dat je op basis van je antwoorden de juiste selectiecriteria voor een gepaste methodiek kiest. In de uitgebreide [methodiekendatabank](#) van VVSG kan je op basis van die selectiecriteria vervolgens de juiste keuze maken.

Op de website van de VVSG vind je ook nog de volgende zaken:

- [Theoretisch kader](#)
- Regelgevend kader:
  - [Decreet Lokaal Bestuur](#)
  - [Decreet Lokaal Sociaal Beleid](#)
  - Samenvatting [verplichte participatie in de sectorale decreten](#)

#### OVER DE SDG'S

Indien je burgerparticipatiemomenten wil aangrijpen om een korte toelichting over de SDG's te geven, bekijk dan zeker de volgende materialen van de VVSG:

- een [basispowerpointpresentatie](#) over de SDG's
- de publicatie [Lokale Schouders voor Mondiale Uitdagingen](#) met concrete beleidstips per SDG
- een [animatiefilmpje](#) over de verantwoordelijkheid van lokale besturen in het SDG-verhaal
- [inspiratiepagina's](#) met concrete praktijkvoorbeelden per SDG en per beleidsdomein